

SAMARKAND-REGISTAN SQUARE

САМАРКАНД-ПЛОЩАДЬ РЕГИСТАН

*O'zbekiston Respublikasi, Toshkent shahri,
Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
Sanoat dizayni kafedrası dotsenti
Axmedjanova Umida Baxodirovna*

SAMARQAND-REGISTON MAYDONI

*O'zbekiston Respublikasi, Toshkent shahri,
Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
Sanoat dizayni kafedrası talabasi
Ismailova Shahinabonu Nurxanovna*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Registon maydonining tarixiy ahamiyati, arxitekturasi, madaniy merosi va turizmga ta'siri ko'rib chiqildi.*

Kalit so'zlar: *Tarix, arxitektura, madaniyat, madrasa, sayyoh.*

Samarqand, O'zbekistonning eng go'zal va tarixiy shaharlaridan biri bo'lib, uning markazida joylashgan Registon maydoni butun dunyoda mashhurdir. Registon o'zining ajoyib arxitekturasi va boy tarixiy merosi bilan nafaqat O'zbekiston balki markaziy Osiyo madaniyatining muhim markazi hisoblanadi.

Registon maydonining tarixi

O'rta asrlarda hamma katta shaharlarda markazlar "Registon" deb atalar edi. Shu nomdagi maydonlar Buxoro, Shahrisabz va Toshkentda ham bo'lgan. Samarqanddagi maydon esa Markaziy Osiyodagi eng mahobatli va tahsinga sazovor maydonlardan biri edi. Registon maydoni Samarqand shahrining yuragida joylashgan. Uning tarixi asrlar davomida o'zgarib borgan. Registon so'zi fors tilidan tarjima qilinganda "cho'l" yoki "qumli joy" degan ma'noni anglatadi. Bu maydon qadim zamonlarda savdo va madaniyat markazi sifatida xizmat qilgan. O'rta asrlarda, Samarqand buyuk ipak yo'lining muhim nuqtalaridan biri bo'lib, savdogarlar va sayyohlar uchun jozibador joy bo'lgan.

Registon maydoni 15-asrda Amir Temur davrida qurila boshlagan. U nafaqat savdo markazi, balki diniy va ma'rifiy muassasalar uchun ham muhim joy bo'lgan. Registon maydonining qurilishi va rivojlanishi Samarqandning iqtisodiy va madaniy o'sishiga katta ta'sir ko'rsatdi.

Registon maydonining arxitekturasi O'zbekistonning eng mashhur me'moriy obidalaridan biridir. Samarqandga tashrif buyurgan sayyohlar bu muazzam shaharning

yuragi bo'lmish Registon maydoni va unda qad rostlagan uch ulkan madrasa ko'rki salobatidan hayratga tushadilar, bular: Ulug'bek madrasasi, Sherdor madrasasi va Tillakori madrasasi.

Ulug'bek madrasasi 1417-1420 yillarda qurilgan eng qadimgi madrasa bo'lib bu madrasa Amir Temurning nabirasi Ulug'bek tomonidan bunyod etilgan. Mirzo Ulug'bek astronomiya va ilmlar sohasiga katta qiziqish bildirgan, shuning uchun bu madrasa ilmiy tadqiqotlar uchun muhim markazga aylangan. Madrasaning balandligi 30 metrga yetadi va uning shimoliy fasadi geometrik naqshlar va arab yozuvlari bilan bezatilgan. Ulug'bekning astronomik ishlari, uning davridagi yulduzlar xaritasini yaratishi bilan mashhurdir.

Sherdor madrasasi 1619-1636 yillarda qurilgan. Shohjahon tomonidan qurilgan bu madrasa o'zining jozibador va rang-barang bezaklari bilan ajralib turadi. "Sherdor" so'zi "sherlar bilan bezatilgan" degan ma'noni anglatadi. Madrasaning asosiy kirish eshigi ustida sher tasvirlari mavjud. Sherdor madrasasi o'zining ajoyib arxitekturasi va qiziqarli tarixiy faktlari bilan mashhur. Madrasa nafis mozaikalari va simmetrik me'morchiligi bilan ajralib turadi.

Tillakori madrasasi 1646-1660 yillarda qurilgan. Maydonning shimoliy qismida Sherdor madrasasidan o'n yil o'tib, karvonsaroy o'rnida 1420-yillardan buyon qad rostlagan. Bu madrasa o'zining ichki qismidagi oltin bezaklari va o'zining murakkab me'moriy uslubi va nafis naqshlari bilan mashhur. Madrasa binosi geometrik va gulli naqshli mozaika va mayolika bilan bezatilgan. Tillakori so'zi "oltin qoplangan" degan ma'noni anglatadi. Madrasaning ichki qismi juda go'zal va ajoyib bezatilgan, bu esa uni boshqa madrasalardan ajratib turadi. Tillakori madrasasi, shuningdek, jamoat ibodatxonasi sifatida ham xizmat qilgan.

Registon maydoni faqat arxitekturasi bilan emas, balki madaniy merosi bilan ham ajralib turadi. Registon O'zbekistonning eng mashhur turistik joylaridan biridir. Registon maydonining go'zalligi va tarixi, sayyohlarni o'ziga jalb etadi. Samarqandni ziyorat qilgan sayyohlar Registon maydonida vaqt o'tkazib, uning go'zalligi va tarixi bilan tanishishadi. Hozirda Registon sayyohlar va tarix ixlosmandlari uchun muhim manzil bo'lib, unda turli madaniy tadbirlar, milliy bayramlar va yorug'lik shoulari tashkil etiladi. Har yili minglab sayyohlar bu go'zal maydonni ziyorat qilish uchun keladi. Quyidagi davlatlardan kelgan sayyohlar eng ko'p uchraydi:

1. Rossiya: Markaziy Osiyoga qiziqish ko'rsatadigan asosiy davlatlardan biri.
2. Xitoy: Tarixiy va madaniy obidalarga katta qiziqish bildiradigan turistlar orasida mashhur.
3. AQSh va Yevropa davlatlari: Germaniya, Fransiya, Buyuk Britaniya kabi mamlakatlardan keluvchi turistlar ko'p.
4. Janubiy Koreya: O'zbekiston bilan madaniy aloqalari tufayli Koreya sayyohlari ham ko'p uchraydi.

5. Qozog'iston va boshqa Markaziy Osiyo davlatlari: Geografik yaqinlik va tarixiy aloqalar sababli sayohatlar amalga oshiriladi.

Bu yerda fotosuratlar olish, mahalliy san'at va hunarmandchilik buyumlarini sotib olish imkoniyati mavjud. Registon maydonida bo'lish nafaqat tarixiy joyni ko'rish, balki O'zbekiston madaniyati va an'alarini ham o'rganish imkoniyatini taqdim etadi.

Samarqandga joriy yilning o'tgan 9 oyida dunyoning 152 davlatidan 604 ming sayyoh tashrif buyurdi. Turizm xizmatlari eksporti 97,7 million dollarni tashkil etdi. Yana 100 ming nafar xorijiy sayyohlar jalb qilinib, yil yakuniga qadar sohada eksport hajmi 110,0 million dollarga yetishi kutilmoqda. Ayni paytda xorijiy sayyohlarning belgilangan manzilda bo'lish muddati o'rtacha 2,6 kunni tashkil etadi (1 kunlik narxi 65-213 AQSh dollarini tashkil etadi). 2022-yilda bu ko'rsatgich o'rtacha 1,5 kunni tashkil etgan. Joriy yilda turizm va xizmat ko'rsatish sohasida 22 ming 400 dan ortiq ish o'rni yaratildi.

YUNESKO MEROSI

1991-yilda Registon maydoni YUNESKOning Butunjahon merosi ro'yxatiga kiritildi. Bu uning xalqaro ahamiyatini yanada oshirdi va butun dunyodan sayyohlarni o'ziga jalb qilishni davom ettirmoqda. O'zbekiston hukumati Registon majmuasini asrash va kelajak avlodlarga yetkazish uchun ko'p harakat qilmoqda. Majmua muntazam ravishda ta'mirlanadi va saqlanadi.

ADABIYOTLAR:

1. Timothy Samara. Design Elements. - New York: STIM Visual Communication, 2011.- 272 p.
2. Александр Навроцкий, О. А. Казачкова, Виктор Борисович Лившиц "Ковка и литье. Изготовление ювелирных и декоративных изделий" 2011 год.
3. В. И. Куманин "Материалы для ювелирных изделий", 2012 год.
4. Марченков В.И. Ювелирное дело. М., 1990.
5. Абдуллаев Т., Фахреддинова Д., Хакимов А. Песнь о металле. Т.: Изд. литературы и искусства имени Г. Гуляма, 1986.
6. Ахмеджанова Умида Баходировна Психология цвета в рекламе // Евразийский научный журнал. 2017. №6. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/psihologiya-tsveta-v-reklame>
7. Bakhodirovna, A. U. (2022). Baroque Art and Architecture in France. American Journal of Social and Humanitarian Research, 3(6), 480-483. <https://globalresearchnetwork.us/index.php/ajshr/article/view/1328>
8. Ахмеджанова Умида Баходировна Искусство и архитектура XV века в Италии // Наука, образование и культура. 2020. №5 (49). С. 62-64. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/iskusstvo-i-arhitektura-xv-veka-v-italii>

9. Ахмеджанова Умида Баходировна Турли gabarit olchamli murakkab geometrik elementlardan iborat hajmiy kompozitsiya yaratish. 2024.
<https://scholar.google.com/scholar?oi=bibs&cluster=8729669649411726772&btni=1&hl=ru>

.